

Imperiul Macedonean Alexandru Macedon, puteri militare ale antichitatii

ALEXANDRU MACEDON

Imperiul Macedonean a fost una dintre cele mai mari puteri militare ale antichitatii. El a fost început de Filip Macedoneanul și dus la apogeul puterii militare și întindere de către fiul acestuia Alexandru Macedon. Filip macedoneanul, a fost un elev strălucit al lui Epaminondas. El a stat la Theba 3 ani, timp în care învăța arta războiului. În 359, Filip ajunge regele Macedoniei. Primului său gând e să întărească stăpânirea macedonenilor asupra unei mari părți din Peninsula Balcanică prin supunerea unor triburi trace, să adică Elada sub ascultarea sa. La Theba învățase modul în care trebuie organizată o armată de elită. Pentru îndeplinirea gândurilor sale de mare crează o armată modernă pentru epoca respectivă, al cărui nucleu în forma falanga. Falanga era formată din 16 rânduri (acest număr putea varia între 4 și 50). Armamentul obișnuit era compus din: casca, platosa, sctu rotund, lance și sabie cu două tăisuri. Filip impune supușilor o aspră disciplină și aduce unele îmbunătățiri în ceea ce privește armamentul. Infanteria era formată din mici proprietari, care poartă, ca și hoplitii greci casca, scut, sabie scurtă și lance. Inovația lui Filip: lungimea lancei variază între 4 – 7 metri. Rândurile din spate au lance mai lungă, încât atunci când lancele sunt coborâte soldatul din față este protejat de mai multe lance, falanga devenind un zid de fier. Rândurile sunt atât de scurte încât falanga se misca greoi. Rolul ei pe câmpul de luptă este acela de a îngădui trupelor ușoare să se răfăce la adăpostul ei, formând un meterez naclintit în jurul căreia pivotează restul oastei. Calarimea este formată din nobili macedoneni și, în parte, din traci. Și infanteria și cavaleria sunt antrenate și obișnuite cu manevrele tactice savante pe care Filip le învățase la Theba. Nașterea lui Alexandru a fost învaluită de multe povestiri fantastice de către biografi antici. A venit pe lume în ultimele zile ale lunii iulie a anului 356 î.e.n., în palatul de la Pella. Legenda spune că se născuse în noaptea când nebunul Herostrat incendiase templul zeiței Artemis din orașul Ephes, una din cele șapte minuni ale lumii. De la tatăl său, Alexandru a moștenit o inteligentă scripitoare, energia și îndrăzneala în momentele grele. Mama sa Olimpiada, o printesă epirotă vîjioasă, autoritară, orgolioasă și adeptă a unor culte mistice (orifice și dionisiace), îi va transmite unele pasiuni violente, dragostea pentru literatură și dorința de glorie nestăpânită. Primul său pedagog, Leonida, o rudă saracă a Olimpiadei îi va da o educație "spartană", extrem de severă, până la vârsta de 13 ani. Mulți ani după aceea își va aminti Alexandru de vergile lui Leonida. În anul 343, copilul Alexandru împreună cu alți fii de la curte, camarazi de arme de mai târziu, ca Leonatos, Hephaision, Nicanor, Marsyas s.a., primeau ca profesor pe celebrul filozof Aristotel. Departamentul de Pella, în localitatea Mieza, timp de trei ani, ei au studiat temeinic ca într-un "pension". Pe vremea lui Plutarh, după cinci secole, se mai păstrau acolo bancile așezate în locuri umbrase unde predase Aristotel. Profesorul și învățatul Aristotel era considerat ca un "secretar al naturii", datorită variațiilor sale cunoscute enciclopedice din domeniul istoriei, retoricii, metafizicii, geografiei, științelor naturii a.a., domenii în care l-a inițiat pe tânărul vîstar regal. 41316crb37muu9b

După încheierea misiunii sale de profesor al lui Alexandru, Aristotel s-a stabilit la Atena, unde a deschis o școală numită "Liceul". În marele oraș al culturii grecești, filozoful a atras în jurul său tineri dornici de învățatură din întreaga lume grecească, pe care l-a inițiat în tainele științelor naturii, ale literaturii, filozofiei, artei etc. "Universitatea" lui Aristotel din Atena luase locul "Academiei" lui Platon, fostul său profesor, unde învățatură avea un caracter abstract și idealist. În drumul său spre Orient, Alexandru a tinut mereu legatură cu fostul său dascăl, căruia îi trimitea la Atena plante, animale și diferite mineriuri pentru studiu, necunoscute în Grecia. Marele filozof a murit la un an (323 î.e.n.) după dispariția prematură a elevului său. Partidul antimacedonean din Atena îl alungase din oraș pe Aristotel, considerat ca om de încredere al Macedoniei și periculos statului ateniian. Biblioteca și laboratoarele de cercetare ale învățatului filozof au fost ravasite și în parte mandru că neamul său se tragea (după legenda) din Heraclă și Achilă, Alexandru memoriza cu pasiune versurile lui Homer, recita încântat din poezia lui Pindar și din tragediile lui Euripide. "Socotea și numea Iliada merindea trebuincioasă pe calea virtuții războinice" - scrie Plutarh. Legende din această perioadă vorbesc despre exercițiile sale fizice, despre pasiunea pentru vînatore și despre ingeniozitatea cu care a știut să imblanzească pe armasarul său Bucefal, un cal excepțional, cu care va parcurge Orientul până la Indus. Studiile de la Mieza se terminară brusc în anul 340, când Alexandru fu rechemat la Pella, ca să tîna locul părintelui său plecat la război în Tracia.

După faptele eroice de la Cheronea, unde comandase o aripă a oastei macedonene, Filip îl trimise într-o misiune diplomatică la Atena. Acolo admira pentru prima și ultima dată minunatele monumente de pe Acropole. Un dezacord între Alexandru și Filip s-a produs o dată cu noua căsătorie a regelui, când un unchi al Cleopatrei, noua regină contestase legitimitatea succesiunii la tron a printului. Alexandru se autoexilă în Epir, urmat de prietenii săi Harpalos, Ptolemeu, Nearh și alții. Impacarea și reanțarcerea la Pella a tânărului au fost opera corintianului Demaratos, cel care îi adusese calul Bucefal. Atunci când a fost asasinat Filip, Alexandru era în capitala regatului și nimeni nu l-a mai putut contesta dreptul la succesiunea tronului.

Portretul fizic al lui Alexandru ne-a fost transmis în poza lui Plutarh, imortalizat în marmură sau bronz de sculptorul oficial al curții sale, Lisip din Sicyon, și reprodus pe monede, mozaicuri, picturi, etc. Dar adevăratul portret - realist - nu-l

cunoastem, deoarece Lisip I-a idealizat conform manierei timpului. Capul lui prezenta un aspect leonin, puțin aplecat spre umarul stâng, cu fruntea largă, parțial acoperită de suvitele unei coame bogate, cu ochi strălucitori și focosi, și o piele neobisnuit de albă.

Portretul moral al eroului apare mai sigur în descrierea lui Plutarh: temperament impulsiv, navalnic și foarte pornit. "Îar căldura trupului său - scrie același biograf - îl făcea pe Alexandru să bea și să fie iute la mânie", ca să treacă succesiv de la accese de furie nebunească, la căință și rusine pentru cele făcute. Aceste defecte, biografia îi opune calitățile unui om brav, energic, răbdător, în campanii, generos, spirit clar și sef militar neantrecut. Pe măsura ce a obținut marile succese în bătălii, pe măsura ce a cunoscut monumentele grandioase ale Orientului și a avut în față concepția despre monarhia autocrată, Alexandru a pierdut o parte din simțul măsurii, al ordinii și al cumpătării, ceea ce l-a adus în conflict grav cu macedonenii din anturajul său. ru316c1437muuu

Deși armată, prin glasurile generalilor Antipater și Parmenion, recunoscuse că reg pe Alexandru, în față noului monarh stăteau destule primejdii. În interior, eventualii pretendenți la tron - frați, veri, unchi și alte rude apropiate - au fost masacrați fără milă, cu excepția fratelui său Filip Arhidaios, considerat ca debil mintal. "Epurarea" s-a extins și în rândul nobilimii macedonene, Olimpiada, reanțoarsă la Pella, se răzbuna feroce pe rivala sa Cleopatra, silită să se spânzure.

Dispariția neașteptată a lui Filip a produs în Grecia o trezire a spiritului de libertate, atârdat de glasul lui Demostene. Liga de la Corint se considera eliberată de obligațiile asumate la călătorie, în față unui generalism macedonean mort în 336. Cu rapiditatea sa de acțiune, Alexandru frână imediat încercările de desprindere a orașelor grecești. La sfârșitul verii anului 336 aparui în Tesalia, apoi la Termopile, unde delegații amficioniei delfice îl întămpinară ca pe un sef al elenilor. Tebanii, atenienii și alții i-au trimis solii de supunere. La Corint, sinedrionul (consiliul) ligii I-a recunoscut pe loc calitatea de hegemon în proiectata expediție împotriva persilor.

Lui Alexandru îi rămânea acum asigurarea spatelui în nordul balcanic, unde numeroșii dinști traci și iliri aspirau de asemenea la independență, după asasinatul de la Pella. În primele zile ale primăverii anului 335, tânărul rege aparui pe neașteptate în mijlocul Traciei, pe care o pacifica, trecu apoi Balcanii împotriva triburilor și getilor. Cu o tactică iscusită înfrânse pe tribali, primi o solie de amicitie din partea celtilor de la Dunare și se îndrăpna în grabă împotriva getilor de la nordul fluviului. Pe malul Istrosului au fost strânse câteva corabii și numeroase barci de pescari, cu ajutorul cărora el a trecut pe neașteptate în câmpia getică, 500 de calareți și 4000 de pedestrași. "În timpul nopții - scrie Arrianus (I, 4) - trecu cu toții dincolo, într-un loc cu holde bogate, care îi ascundeau de priviri în timp ce se apropiau de mal. La revarsatul zorilor, Alexandru porni prin lanuri, dând ordin pedestrașilor să culce graul cu lancele lasate de-a curmezisul și să înainteze astfel până ce vor ajunge în locurile unde câmpul nu era cultivat. Cavaleria merse pe urmele falangei, tot timpul cât îi trebuia aceasta să-și croiască drum prin lanuri; în schimb, când ieșira din holde, Alexandru își conduse cavaleria pe aripa dreaptă și porunci lui Nicanor să dispună falanga în formație largită.

Getii n-au rezistat nici măcar celui dintâi atac al cavaleriei. Îndrăzneala lui Alexandru, care trecuse cu atâta ușurință și într-o singură noapte Istrosul, cel mai mare dintre fluviu, fără să aibă nevoie de vreun pod peste vadul apei, îi se părea nemaipomenită; masivitatea falangei îi făcu să intre în panică, iar cavaleria lovise puternic în ei. Astfel și-a început domnia cel mai mare conducător al antichității. Luptele pentru cucerire au început imediat însă Alexandru s-a lovit de o altă mare putere militară, imperiul Persan condus de Darius. Între cei doi conducători au avut loc ciocniri armate la Granic, Issos și Gaugamela. Această ultimă confruntare între cele două puteri este cea mai importantă pentru că victoria lui Alexandru însemna lichidarea puterii militare a Imperiului persan.

La Gaugamela, Darius și-a pus în joc întreaga multime a armatei sale rânduită pe un front lung de 9 km, prin care putea ușor invalui linia de bătăie a lui Alexandru cu un efectiv de 40.000 de infanteriști și 7000 de calarasi. Dispozitivul persan cuprindea alternativ, în linie, infanterie, cavalerie, arcasi, care de luptă și elefanți. Numai aripa dreaptă a lor fusese mai bine încheșată, ca o masă compactă alcătuită din cavaleria cea mai puternică.

În față numărului imens al dușmanilor, geniul strategic al lui Alexandru a creat un dispozitiv cu totul nou, care-I oferea posibilitatea să atace fulgurator masa dușmană, să o împiedice astfel ca să-și prindă în clește. La aripa lui dreaptă, în față lui Darius, și-a așezat cavaleria de hetairi condusă chiar de el, iar în centru a rânduit falanga ajutată de pedestrașii aliați ușor înarmați. Comanda aripii stângi ce trebuia să facă față masei cavaleriei persane a fost încredințată lui Parmenion, generalul sau cel mai destoinic, care dispunea de cavalerie ușoară și de alte unități. Flancurile frontului lui Alexandru erau ferite de invaluire prin dispunerea unor unități de arcasi ale cărora săgeți puteau lovi la mare distanță. Misiunea rezervelor strategice din urma frontului macedonean era în primul rând de a face față unui eventual atac al inamicului, dacă acela ar încerca o invaluire prin spate.

Lupta a început în dimineața zilei de 1 octombrie 331 și a fost mult mai inversunată decât cea de la Granic sau cea de la Issos. Atacul l-au deschis către persane cu coase care atacau în siruri. Soldații lui Alexandru s-au dat la o parte din drumul lor. Arcasii și aruncătorii de săuli bine pregătiți din armata lui Alexandru au știut să lovească la timp cu armele lor în căii și conducătorii acestor care, făcându-le inofensive. Ordinea, disciplina și rutina în luptă a armatei lui Alexandru au asigurat victoria asupra masei eterogene de persi care putea intra ușor în debandată. Atacul hotărât l-a deschis Alexandru însuși, în fruntea hetairilor săi, navalind nebuște peste rândurile persane unde se gasea însuși Darius. A urmat o luptă disperată de cavalerie în care macedonenii și-au dovedit superioritatea. În același timp, falanga

macedoneana dadea peste cap centrul frontului persan intrat in panica. "Vazandu-se deodata amenintat din toate partile, Darius, fricos ca intotdeauna, intoarse cel dintai spatele, luand-o la fuga; indata frica puse stapanire pe persi..."(Arrianus).Dimpotriva, pe aripa stanga comandata de Parmenion, situatia devenise extrem de grava pentru macedoneni. Calarimea grea persana sparsese frontul macedonean si Parmenion pierduse controlul asupra oamenilor sai risipiti si gata de fuga. Aceasta l-a silit sa ceara disperat ajutorul lui Alexandru. Spre norocul lui Parmenion, victoriosii barbari au patruns in lagarul cu bagajele macedonenilor, au uitat de lupta si se preocupau numai de jaf. Cu aceasta, ultima rezistenta a dusmanilor a fost lichidata tot prin interventia salvatoare a lui Alexandru.Dar aceasta l-a intrerupt din iuresul lui pe urmele fugarului Darius, pe care spera sa-l captureze viu. A doua zi era prea tarziu, "Marele rege" fugise departe. In mainile invingatorului cadeau si de asta data, "carul, scutul, arcul si sagetile lui". Din invalmasagul luptei de la Gaugamela, la caderea noptii, s-au retras in ordine numai mmercenarii greci din solda marelui rege si cavaleria bactriano- sogdiana comandata de strategul Besos. Pierderile macedonene erau destul de insemnate. Cazusera 60 de hetairi din jurul lui Alexandru; comandanti de seama, ca Hephastion, Coinos si Medidas, fusesera grav raniti. Dar victoria era stralucita. In timp ce Parmenion puneau stapanire in lagarul inamic, pe bagajele persane, pe elefanti si pe camile, Alexandru sarea in sa si relua urmarirea lui Darius, in cursul noptii. In goana se cerea cetele de fugari, captura mereu prazi si patrundea in Gaugamela (dupa o cale de 80 km fara popas). Fugarul, mai iute, ajunsese in orasul Ecbatana. Atat timp cat Darius era liber si in viata, Alexandru nu putea dormi linistit. Deocamdata renunta la urmarirea fugarului in folosul ocuparii marilor orase persane si a capturarii tezaurilor regale.

De la Gaugamela, Alexandru se indrepta numaidecat spre legendarul Babilon, orasul cu "o suta de porti de bronz", aparat de ziduri lungi de 90 km, de care el se apropia cu armata in linie de bataie. Dar nu fu intampinat cu sageti trimise de pe ziduri, ci cu flori aruncate pe carul in care statea Alexandru, in mars triumfal spre palatul de odinioara al lui Nabucodonosor. Satrapul Mazaios I se supuse si ramase ca guvernator al Babilonului , cu dreptul de a bate moneda, dar asistat de un general macedonean si de un trezorer grec.Alexandru petrecu 30 de zile la Babilon admirand vechile lui monumente pe care le si restaura.In timpul zeului suprem Marduk aduse sacrificii in prezenta magilor.Peste tot isi arata respectul fata de obiceiurile si religia Caldeei, persecutate pana acum de persi.Reusi prin atare comportament sa-si castige aceleasi simpatii ca in Egipt, Dar o data cu aceasta sedere in Babilon, Alexandru incepu sa-si dezvaluie indraznetul sau plan de a face colaboratori din supusi, iar nu sclavi cum ar fi dorit anturajul sau macedonean. Nobilimea persana isi dadu seama ca e preferabila colaborarea cu acest cuceritor, decat impotrivirea fara rost. De acum, din ce in ce mai multi nobili persani isi pastrau functiile administrativo- civile sau erau acceptati in anturajul militar al lui Alexandru.

Invingatorul strabatu apoi in 20 de zile drumul dintre Babilon si Susa, unde il astepta un detasament macedonean care pusese mana pe 50000 de talanti din palatul regal. In acest mare oras al Elamului mai descoperi si grupul statuar din bronz care ii reprezenta pe tiranoctonii Harmodios si Aristogheiton, lucrat de sculptorul Antenor si luat ca prada de Xerxes in 480, atunci cand jefuise Acropola Atenei. Opera fu restituita ateniienilor. Banii gasiti la Susa il ajutara a se achita de obligatiile fata de soldatii si a pregati noi campanii, prin angajarea de alti mercenari. In palatul din Susa a instalat familia captiva a lui Darius.

In luna ianuarie a anului 330 isi propuse sa inainteze catre sud-est, pentru a cuceri orasele Pars (Persepolis) si Pasargades. Pana acolo avea de infruntat populatiile de munte ale uxilor, obisnuite a cere sume mari si de la regii persani, cand treceau prin vaiile si poteciile lor. Rezistenta muntenilor a fost infranta numai printr-o abila miscare de invaluire a lui Alexandru, in timp de noapte, cand a reusit sa le cada in spate.

In defileul cunoscut in antichitate sub numele de "Portile Persidei" intalni a doua impotrivire serioasa. Ariobarzanes, satrapul Persiei, ii opunea in acest loc o armata de peste 40000 de ostasi, adapostiti in spatele unor ziduri care barau vaiile. Ei au respins primul atac al macedonenilor. A fost necesara tot o miscare de invaluire nocturna, condusa de insusi Alexandru, ca o parte din armata sa sa cada in spatele persanilor si sa-I puna pe fuga.

Acesta este cel mai important pas pe care l-a facut Alexandru in drumul spre cucerirea lumii. El deceda in 323 in varsta de 33 de ani. Gloria si legenda lui se sprijina nu numai pe faptele sale de arme. In Asia fiind, cererea cartii din Grecia si, printre autorii favoriti, se numara Eschil, Euripide si Sofocle. Spre deosebire de contemporani, se comporta omeneste cu cei invinsi, tratati de obicei ca animalele. Spre deosebire de Aristotel, cere-l invatase sa deosebeasca pe helen de barbar, Alexandru gandea ca toti oamenii sunt la fel. Aspiratia lui spre monarhia universala se intemeia pe conceptia lui despre om. Acorda toata grija si atentiile cuvenite femeilor din familia lui Darius, lucru neobisnuit pana atunci.

Dupa moartea lui Alexandru, imperiul creat se imparte intre generalii sai. Cultura greaca este raspandita pana la marginile de rasarit ale cuceririlor sale si ramane cea mai durabila cucerire. Este pentru prima data cand Europa exercita o influenta, pe acest paln, dincolo de Hellespont.